
Disputasen er en del av doktorgradsprøven

DEBATT

JENS PETTER BERG

j.p.berg@medisin.uio.no

Jens Petter Berg er prodekan for forskning ved Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

IVAR PRYDZ GLADHAUG

Ivar Prydz Gladhaug er dekan ved Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Doktorgradsdisputaser som blir holdt på engelsk, er mindre eksklusive og mer inkluderende enn disputaser på norsk. Men det unnskylder ikke dårlig språk.

Tidsskriftet publiserte nylig en leder av Odd Martin Vallersnes [\(1\)](#) og et innlegg i Språkspalten av Magne Nylenna [\(2\)](#), som begge er kritiske til at Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo siden 2019 har praktisert at disputasen som hovedregel foregår på det samme språket som avhandlingen. Lederen til Vallersnes er spissformulert: «... vi opplever det som latterlig å avholde en disputas på et dårlig behersket språk, særlig når alle involverte har et felles språk de kunne formulert seg kvassere på» [\(1\)](#).

Doktorgradsprøven er en eksamen som består av en prøveforelesning i et oppgitt emne og en disputas som er et offentlig forsvar av avhandlingen. Målet med doktorgradsprøven er å teste kandidatens læringsutbytter med utgangspunkt i en rekke krav til kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Det er det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket som beskriver hvilke

læringsutbytter kandidatene skal ha etter gjennomførte studier innen høyere utdanning (3). Ph.d. regnes som den tredje og høyeste syklus av høyere utdanning.

Ett av kravene til generell kompetanse er, som Nylenna påpeker, at kandidaten «kan formidle forsknings- og utviklingsarbeid gjennom anerkjente nasjonale og internasjonale kanaler» (2, 3). I doktorgradsprøven testes kandidatens evne til å formidle i form av en prøveforelesning. Den kan avholdes på norsk dersom bedømmelseskomiteen ber om det (4). Det er flere grunner til at det er bedømmelseskomiteen, og ikke kandidaten eller veilederne, som må be fakultetet om at prøveforelesningen skal foregå på norsk i stedet for engelsk når avhandlingen er på engelsk. I prosessen med bedømmelse av en avhandling foregår all kommunikasjon med fakultetet gjennom komiteens administrator. Selv med en skandinavisk komite er det ikke gitt at alle komitemedlemmene har et skandinavisk språk som sitt «kvasseste» fagspråk. Avgjørelsen om hvilket språk som skal benyttes ved prøveforelesningen, må tas i god tid før doktorgradsprøven slik at fakultetets annonsering av den blir korrekt. Dette er av betydning for de mange av fakultetets ph.d.-kandidater og forskere som ikke behersker norsk, og som dermed har begrenset utbytte av å delta på en prøveforelesning på norsk. For øvrig oppfordrer fakultetet alle ph.d.-kandidater til å formidle forskning på norsk. Medisinbloggen (5) er et eksempel på en formidlingsarena som Det medisinske fakultet har etablert for å fremme dette.

«Fakultetet forventer ikke at de skal være sprudlende og morsomme på et språk som ikke er morsmålet»

Et annet læringsutbytte er at kandidaten «kan delta i debatter innenfor fagområdet i internasjonale fora» (3). Under disputasen testes kandidaten i dette læringsutbyttet som en del av doktorgradsprøven. Fakultetet forventer at en kandidat som publiserer vitenskapelige arbeider på engelsk, er i stand til å delta i skriftlige og muntlige debatter om forskningsområdet på engelsk. Det medisinske fakultet legger til rette for at kandidatene får trening i å kommunisere på engelsk, blant annet ved at obligatoriske kurs innen generell forskningskompetanse tilbys på engelsk. I tillegg må kandidaten selv sammen med veilederne og forskningsgruppen øve seg på å legge frem og diskutere forskningsresultater og vitenskapelige arbeider på engelsk. Inntrykket er at forskningsgruppene arbeider godt på dette området. Så å si alle ph.d.-kandidater som disputerer ved Det medisinske fakultet, har opptjent studiepoeng ved å ha muntlige innlegg eller poster-presentasjoner på internasjonale konferanser.

Dersom Vallersnes (1) har opplevd disputaser hvor kandidaten ikke behersker en diskusjon innen fagområdet på engelsk, tyder det på at læringsutbyttet for graden ph.d. ikke er oppnådd på en tilfredsstillende måte. Fakultetet vil ikke oppfatte det som «latterlig», men som et signal om at opplæringen ikke har vært optimal. Hvis det latterlige som Vallersnes (1) beskriver, består i at opponenter ikke er i stand til å formulere seg på engelsk på en tilfredsstillende måte, må fakultetet få beskjed med tanke på utnevning til eventuelle nye komiteoppdrag. Det medisinske fakultet forventer at opponenter som har sagt

seg villige til å bedømme en avhandling på engelsk, er kapable til å kommunisere klart og presist muntlig på det samme språket. Fakultetet forventer imidlertid ikke at de skal være sprudlende og morsomme på et språk som ikke er morsmålet.

Nylenna spør om det kanskje var «et ønske om mer eksklusivitet» som førte til innskjerpede krav om at disputasen som hovedregel skal foregå på det samme språket som avhandlingen (2). Doktorgradsprøven er en eksamen på det høyeste nivå i vårt utdanningssystem og er i utgangspunktet eksklusiv. Den er også eksklusiv med tanke på antall avlagte eksamener og den faglige spesialiseringen som den representerer. Disputasen er en av akademias sentrale arenaer for diskusjon om forskningsresultater og skal være offentlig og tilgjengelig for flest mulig interesserte. Den 27.3.2020 arrangerte fakultetet en digital disputas hvor alle med tilgang til internett kunne følge disputasen direkte (6). Det var også anledning til å opponere ex auditorio fra hvor som helst i verden med en PC eller en mobiltelefon. Disputasen var på engelsk. I alle fall språklig førte det til at den ble mindre eksklusiv og mer inkluderende for et mye større publikum enn om den hadde vært på norsk.

LITTERATUR

1. Vallersnes OM. Den kvasse samtalen. Tidsskr Nor Legeforen 2020; 140. doi: 10.4045/tidsskr.20.0076. [PubMed][CrossRef]
2. Nylenna M. På vei mot en ny latintid? Tidsskr Nor Legeforen 2020; 140. doi: 10.4045/tidsskr.20.0026. [CrossRef]
3. NOKUT. Beskrivelser av læringsutbytte for nivåene i NKR. <https://www.nokut.no/norsk-utdanning/nkr/beskrivelser-av-laringsutbytte-for-nivaene-i-nkr/> Lest 7.4.2020.
4. Utfyllende regler til Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Det medisinske fakultetet. <https://www.med.uio.no/forskning/phd/regelverk/utfyllende-regler-for-phd.html> Lest 7.4.2020
5. Universitetet i Oslo. Medisinbloggen. <https://www.med.uio.no/om/aktuelt/blogg/> Lest 7.4.2020.
6. Universitetet i Oslo. Digital Public Defence: Lars Andreas Dejgaard. <https://www.med.uio.no/klinmed/english/research/news-and-events/events/disputations/2020/dejgaard-lars-andreas.html> Lest 7.4.2020.

Publisert: 15. juni 2020. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.20.0328
Mottatt 14.4.2020, godkjent 24.4.2020.
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 27. mars 2026.